

Olinko Delorko

(Split, 1910. - Zagreb, 2000.)

Pored studija slavistike i filozofije, pored profesorskog posla, pored pisanja pjesničkih i proznih radova, od mladih se dana Olinko Delorko bavio prevodnjem, posebno s talijanskoga jezika, ne bježeći od najzahtjevnijih prijevoda Dantea. Stoga je njegova poezija nastajala na tradiciji europske mediteranske tradicije kroz koju se predstavio kao impresionist i suptilan pjesnik-promatrač. Bit će to odlike i njegova kasnijega folklorističkoga rada u Institutu za narodnu umjetnost (današnjem Institutu za etnologiju i folkloristiku).

Olinko Delorko, pripadao je prvom naraštaju institutskih suradnika koji su istraživanjima folklor pristupali kao stručnjaci iz drugih disciplina - ponajprije iz književnosti i filologije. Godine 1950., kad je došao u Institut, Delorko se počeo baviti isključivo hrvatskom usmenom poezijom. Često je znao reći da se narodnim pjesništvom počeo baviti i prije dolaska u Institut, gotovo slučajno: španjolske romance podsjetile su ga na neke hrvatske narodne pjesme, a zatim mu je (dok je prevodio španjolsku romancu o Virgilu) zatrebao stih osmerac. Počeo je nanovo iščitavati zapise narodnih pjesama i ubrzo uočio njihovu umjetničku vrijednost. Upravo ta Delorkova komparativna razmatranja najavila su i omogućila mnoge nadahnete stranice i drugih suvremenih hrvatskih pjesnika. Tako počinje Delorkov sustavni zapisivačko-folkloristički rad u Institutu, potaknut (i nadalje uvijek praćen) visokim pjesnikovim estetskim kriterijima.

Delorkove interpretacije promatraju usmenu (ponajviše lirsku) poeziju prije svega kao književna očitovanja u tekstu, ali valja naglasiti i njegov osjećaj za slojevitost i povijesnu određenost folklorinoga procesa. Tu slojevitost i mijenu Delorko pokazuje istraživanjem i isticanjem inačica pjesama - one su temeljem komparativnoga istraživanja kojim Delorko usmene pjesme iz Hrvatske, najčešće iz Dalmacije, smješta u europski, mediteranski i južnoslavenski kontekst usmene, ali i pisane poezije.

Olinko Delorko, i sam pjesnik, bio je i sastavljač vrsnih antologija usmenoga pjesništva. U svoje je antologije najčešće odabirao one tekstove u kojima su pjesničke vrsnoće veoma izražene, bez obzira na cjelovitost pjesama. Velikom erudicijom, rafiniranim literarnim ukusom i senzibilnošću modernoga pjesnika, upozorio nas je na vrhunske domete i najuspjelije pjesme hrvatske usmene poezije, među kojima su ponajljepše upravo one iz Dalmacije, koje, stjecajem različitih okolnosti, nisu bile ni raširene ni poznate. Skupljajući fragmente i tiskajući ih u pjesnički promišljenim izborima, Delorko je uspio argumentirano obraniti civilizacijske, kulturne i poetske vrijednosti hrvatskoga usmenog pjesništva. Svojim djelom, a ponajviše znalačkim antologijama koje su među književnim svijetom bile prihvaćene na istoj razini kao i umjetnička (pisana) književnost, Delorko je pokazao da u sjeni stoljećima umjetno (politički) podržavanog mita o unificiranoj srpsko-hrvatskoj (južnoslavenskoj) epici kao književnoj dominantni na jugoistoku Europe, postoji neopravdano zanemarena vrhunska poezija.

Delorkove zbirke usmene poezije čitamo danas kao najuspjelije antologije u kojima prepoznajemo uzoran i korektan zapis kazivanog teksta, ali i ljepotu stiha i "blstavost" fragmenta. Delorkove su zbirke značile veliki prodor u folkloristici, ali su posebno među književnim svijetom (osobito prve dvije zbirke: *Hrvatske narodne balade i romance*, 1951. i *Zlatna jabuka*, 1956.) bile prihvaćene na istoj razini kao i umjetnička (pisana) književnost. U tome svakako prednjači njegova antologija *Ljuba Ivanova* (1969.), u koju je unio samo svoje vlastite zapise usmenih kazivanja iz Dalmacije, nastale 50-ih i 60-ih godina, kad je zapisao 2365 pjesama, od otoka Premude na sjeveru do Molunta u Konavlima na jugu. U predgovorima svojim zbirka (autobiografskog folklorističkog karaktera) Delorko nam podastire informacije o putu, količini prikupljene građe, ali i o životu ljudi i njihovim najrazličitijim problemima: uz opise kazivača i njihova repertoara nalaze se i podaci o mjestima, prezimenima, refleksije o sudbinama ljudi i hrvatskoga naroda, njihovu životu u krajevima Dalmacije. Predgovore tako čitamo i kao Delorkove crtice s putovanja i kao "kazivanja o jednom vremenu" i kao tekst koji je kontekst pjesmama. Delorkovi predgovori zbirka iscrpno govore o kazivačima kao stvarateljima i prenositeljima rafinirane poezije. Citiraju se u njima kazivanja o izvedbi pjesama, o vezanosti pjesama uz običaje i obrede životnog i kalendarskog ciklusa, donose se podaci koje sami kazivači pružaju o načinu učenja i prenošenja pjesama, upozorava se na varijante, uspoređuju se vlastiti zapisi kazivanih pjesama sa zapisima iz prijašnjih klasičnih, rukopisnih ili tiskanih zbirki te se usmeno pjesništvo povezuje s hrvatskom književnom tradicijom.

Premda su to nedvojbeno prave tradicijske naše pjesme, premda većim dijelom dolaze iz pastirsko-

seljačke sredine, one su zaživjele i u urbanome ruhu. Slike s inspiracijom iz feudalnoga svijeta, iz viteških običaja, s kurtoaznim ponašanjem i rekvizitima razvijenije civilizacije, s reminiscencijama iz renesanse i viteške poezije, mediteranske kultivirane patricijske sredine, miješaju se sa slikama seljačkoga obiteljskog ambijenta.

Delorko će reći: "Baš ta dva elementa, tj. onaj renesansno-viteški, kultiviran, u sjeni skladne kamene arhitekture dalmatinskih gradova i gradića, te onaj drevni iskonski koji se razvijao oko pločarica gola bezvodna kamenjara, daju posebnu draž tradicionalnom pjesničkom stvaralaštvu u Dalmaciji." (Delorko 1969, str. XXI).

Usmene pjesme proteklih stoljeća nastoji Delorko pokazati kao pojave životne svakidašnjice, bez koprene prošlostoljetne idealizacije. Po poetskim dometima doživljujemo tu poeziju kao vrhunsku. Svijet je to u kojem nema velikih događaja ni junačkih pothvata, nema hajdučkih sadržaja, nema epske heroičnosti - prevladava ljubav, nagovještaj i nedorečenost; svijet je to Delorkov, samozatajan, ali nadasve kreativan.

Delorko je u svojem dvadesetgodišnjem istraživačkom terenskom radu u okviru Instituta, među kazivačima, u njihovoj autentičnoj životnoj sredini skupio vrijednu usmenoknjiževnu pjesničku građu, najvećim dijelom iz Dalmacije, a među kazivačima dominiraju kazivačice usmenih pjesama (posebno se to odnosi na otoke). Odabirući njihova kazivanja pjesama za svoje antologije, Delorko je njihove najuspjelije kreacije utkao u korpus hrvatskoga usmenog pjesništva i tako je tome pjesništvu izborio status umjetnosti riječi. Međutim, zajedno su ga s njim izborile i mnoge vrsne kazivačice koje su usmene pjesme sačuvala od zaborava. Mnoge od tih pjesama s pravom idu među najljepša ostvarenja u hrvatskoj usmenoj književnosti. Preko knjiga *Hrvatske narodne balade i romance* (1951.), *Zlatna jabuka* (1956.), *Istarske narodne pjesme* (1960.), *Narodne lirske pjesme* (1963.), *Narodne epske pjesme* (1964.), *Ljuba Ivanova* (1969.), *Narodne pjesme* (1971.) i *Narodne pjesme otoka Hvara* (1976.) Delorkovim znalačkim posredstvom, usmene pjesme našle su put do suvremenih čitalaca.

Za svoj književni i folkloristički rad Olinko Delorko bio je nagrađen nagradom "S. S. Kranjčević" (1941.) za zbirku pjesama *Razigrani vodoskoci*, Nagradom Matice hrvatske (1970.) za antologiju *Ljuba Ivanova*, nagradom "Vladimir Nazor" (1979.) za knjigu *Zanemareno blago* (1979.) i Nagradom za životno djelo (1990.).

priredila Tanja Perić-Polonijo